

Helsingin kaupungin kotoutumisen edistämisen painopisteet vuosille 2022–2025

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe	2
Toimintaympäristökuvaus	4
1 Läpileikkaavat teemat.....	5
2 Työllisyys ja työvoima	6
3 Lapset, nuoret ja perheet	7
4 Asuinalueet ja yhteisöllisyys	8
Ohjelman yleinen seuranta	9
Käsitteet	10

Esipuhe

Kolmen viime vuosikymmenen aikana kansainvälinen muuttoliike on muuttanut Helsinkiä vahvasti. Vuoden 2020 lopussa syntyperältään ulkomaalaistaustaisia helsinkiläisiä oli noin 111 000, ja heidän osuutensa väestöstä oli 17 prosenttia. Helsingin kehityksen kannalta on ratkaisevaa, miten kaupungin kaikki asukkaat löytävät paikkansa olla ja osallistua.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on synnyttänyt Eurooppaan uuden pakolaiskriisin, ja sen seuraukset tulevat näky-mään myös Suomessa ja Helsingissä. Euroopan unionin direktiivin mukaisesti Ukrainasta siirtymään joutuneilla on oikeus hakea Suomesta tilapäistä suojelua ja siten jäädä laillisesti Suomeen. Helsinki valmistautuu erilaisiin tilanteisiin ja kantaa vastuunsa pakolaisten vastaanottamisesta ja kotoutumisen edistämisestä.

Tämä Helsingin kotouttamisohjelmaan 2022–2025 kuuluva painopisteasiakirja kertoo, millä tavalla Helsingin kau-punki vastaa maahanmuuton, kotoutumisen ja moninaistumisen haasteisiin alkaneella strategiakaudella. Kau-punkistrategian tavoitteena on luoda Helsingistä hyvä ja viihtyisä kaikille ihmisille synnyinpaikasta ja kielestä riip-pumatta. Helsinki on paikka, jossa voi toteuttaa itseään, luoda mahdollisuuksia ja tarttua niihin.

Myös laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) velvoittaa kunnat laatimaan kotouttamisohjelman edistä-mään kotoutumista ja monialaista yhteistyötä. Helsingin kaupungin kotouttamisohjelman muodostavat kaupun-ginvaltuuston 13.10.2021 hyväksymä *Kasvun paikka – Helsingin kaupunkistrategia 2021–2025* sekä tämä *Helsingin kaupungin kotoutumisen edistämisen painopisteet* -asiakirja. Tähän ohjelmaan on koottu tärkeimmät toi-minnot, uudet toimenpidekokonaisuudet ja ajankohtaiset hankkeet kaupungin kaikilta toimialoilta tällä strate-giakaudella. Onnistunut kotoutuminen, yhdenvertaisuuden toteutuminen ja hyvät väestösuhteet ovat koko kau-pungin yhteisiä päämääriä.

Laajasti ymmärrettyä kotoutuminen tarkoittaa oman paikkansa löytämistä yhteiskunnassa ja yhteisössään, sosi-aalista osallisuutta, yhdenvertaisuuden toteutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Aikuisväestön osalta sen ytimessä on työllistyminen osaamista vastaaviin tehtäviin.

Ohjelma keskittyy kolmeen painopistealueeseen, jotka koskevat työllisyyden lisäksi asuinalueiden ja yhteisöjen sekä lasten, nuorten ja perheiden kysymyksiä. Ohjelma ei siten kata kaikkea, mitä kaupungissa tehdään. Sen ul-kopuolelle jää paljon sitä määrätietoista ja pitkäjänteistä työtä, jota tehdään Suomeen muuttaneiden kotoutumi-sen edistämiseksi ja moninaisuuden huomioimiseksi kaupungin suomen- ja ruotsinkielisissä palveluissa.

Kotouttamisohjelma liittyy kaupungin kehittämiseen eri toimialoilla. Tällä strategiakaudella kotoutumisen edistä-misen kannalta tärkeitä muita ohjelmia ovat esimerkiksi Helsingin kaupungin henkilöstön ja palvelujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat vuosille 2022–2025. Lisäksi valmistellaan kaupungin hyvinvointisuunnitelmaa (HYTE) 2021–2025, joka sisältää lasten ja nuorten sekä työikäisten ja ikääntyneiden osalta toimialojen yhdessä valmistelemia ja toteuttamia ratkaisuja. Näillä ratkaisuilla pyritään vähentämään hyvinvointi- ja terveyseroja. Kaupungin asuntopolitiikkaa ohjaa puolestaan Asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelma (AM-ohjelma). Sillä varmistetaan muun muassa kaupungin ja sen alueiden tasapainoinen kehittyminen.

Helsingin kaupungille on laadittu myös Työ-, opiskelu- ja yrittäjyysperusteisen maahanmuuton toimenpideoh-jelma 2022–2025. Kaupungin tavoitteena on olla houkutteleva ja vetovoimainen kansainvälisille osaajille ja

heidän perheilleen. Toimenpideohjelma täsmentää Helsingin kansainvälisten osaajien ja yritysten houkuttelua ja alueelle sitouttamista koskevat tavoitteet ja niihin liittyvät keskeiset toimenpiteet.

Kaupunkistrategian mukaisesti kaupungin keskeisiä ohjelmia arvioidaan YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden näkökulmasta. Kotoutumisen painopisteet ja niistä johdetut tavoitteet ja toimenpiteet edistävät tavoitteita eriarvoisuuden vähentämiseksi ja syrjinnän ehkäisemiseksi. Lisäksi niillä edistetään tavoitteita köyhyyden vähentämiseksi ja terveyden ja hyvinvoinnin, koulutuksen sekä osallisuuden ja yhteistyön edistämiseksi.

Kotouttamisohjelma sisältää edellä mainittuihin kolmeen painopistealueeseen liittyviä kaupungin tavoitteita. Kunkin tavoitteen saavuttamiseksi on muodostettu täsmennettyjä ja konkreettisia toimia. Toimet sisältävät niin kaupungin palvelujen kuin hallinnonkin kehittämistä. Jotkin toiminnot kohdistuvat suoraan Suomeen muuttaneisiin, jotkin laajemmin ulkomaalaistaustaisiin Helsingissä ja jotkin puolestaan kaupungin koko väestöön.

Kaupunki seuraa tarkasti Suomeen muuttaneiden asettumista kaupunkiin sekä ulkomaalaistaustaisten osallistumista ja elinoloja. Kotouttamisohjelma sisältää mittareita, joiden avulla voidaan arvioida kaupunkikehitystä, kotoutumisen edistymistä ja yhdenvertaisuuden toteutumista. Tieto mahdollistaa tekoihin tarttumisen oikealla tavalla.

Ohjelmalle asetetaan ohjausryhmä, joka seuraa sen toimeenpanoa. Ohjausryhmä koostuu kaupungin edustajista sen eri toimialoilta ja palvelukokonaisuuksista. Se tarjoaa mahdollisuuden myös keskustella ajankohtaisista asioista ja arvioida ohjelman kannalta olennaista kaupunkikehitystä.

Ohjelmaa on valmisteltu laaja-alaisessa yhteistyössä eri osapuolten kanssa. Sitä varten on toteutettu kysely edellisen kotouttamisohjelman toteutuksesta ja tulevista haasteista sekä haastateltu aiheen kannalta tärkeimpiä kaupungin avainhenkilöitä. Tietoa ja kokemuksia on kerätty työpajoissa, joihin osallistui työntekijöitä laajasti eri toimialoilta. Kansalaisjärjestöjen näkemyksiä on kerätty kuulemistilaisuudessa, johon osallistui edustajia 16 eri järjestöstä. Kiitos MDI:n aluekehittämisen ammattilaisille ohjelman valmistelun tässä vaiheessa saamastamme avusta ja tuesta.

Kotoutumisen onnistuminen ja yhdenvertaisuuden toteutuminen ovat edellytyksiä sille, että kasvava kaupunki säilyy toimivana, kilpailukykyisenä ja vetovoimaisena. Helsinki haluaa olla avoin ja osallistava kaupunki, jossa kaikilla on hyvät mahdollisuudet oppia, työskennellä ja harrastaa.

Ilkka Haahtela

Maahanmuutto- ja työllisyysasioiden johtaja

Toimintaympäristökuvaus

Vuoden 2020 lopussa ulkomaalaistaustaisia eli syntyperältään ulkomaalaisia helsinkiläisiä oli 110 930. Tämä oli 16,9 prosenttia kaupungin koko väestöstä. Heistä neljä viidesosaa oli syntynyt ulkomailla.

Vuonna 2035 Helsingissä asuisi vieraskielisen väestön ennusteen mukaan 196 500 henkilöä, joiden äidinkieli olisi muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Väestöennusteen mukaan heidän osuutensa olisi tuolloin yli neljännes (26 %) kaupungin asukkaista. Vieraskielisen väestön kasvun ennustetaan olevan nopeinta vanhimmissa ikäluokissa.

Peruskouluikäisistä vieraskielisten osuus olisi vuonna 2035 lähes joka kolmas (31 %). Heistä kasvava osa on Suomessa syntyneitä. On tärkeitä, että kaikki lapset ja nuoret menestyvät koulupoluillaan ja onnistuvat jatkokoulutukseen ja työelämään siirtymisessä.

Helsingin väestönkasvu, työikäisten määrän kasvu ja koko kaupungin elinvoimaisuus ovat viime vuosina perustuneet vahvasti maahanmuuttoon. Muuttoliikkeen ja ulkomaalaistaustaisten toisen sukupolven varttumisen ansiosta työikäisten määrän odotetaan kasvavan, vaikka suomalaistaustainen työikäinen väestö vähenee selvästi.

Väestön ikääntyminen ja siitä johtuva työvoiman tarve merkitsevät, että Helsinki tarvitsee tulevaisuudessakin osaavaa työvoimaa ja yrittäjiä ulkomailta. Myös työperusteisesti Suomeen muuttavat tarvitsevat usein apua ja tukea asettautumiseensa.

Ulkomaalaistaustaisten työmarkkina-asemassa, tuloissa ja koulutustasossa on suuria eroja suomalaistaustaisten ja ulkomaalaistaustaisten välillä ja taustamaaryhmien välillä. Miesten ja naisten välillä on myös suuria eroja esimerkiksi työllistymisessä ja sijoittumisessa eri aloille.

Helsinki vastaanottaa vuosittain myös Suomeen saapuneita pakolaisia ja muita, jotka ovat saaneet oleskeluluvan kansainvälisen suojelun perusteella. Suuri osa heistä on ensin asunut jollain toisella paikkakunnalla. Pakolaistaustaisten nopea kotoutuminen edellyttää yleensä monialaista tukea kunnan eri toimijoilta.

Keväällä 2021 alkaneen työllisyyden kuntakokeilun jälkeen kunnat ovat saaneet vahvemman roolin kotoutujien palveluiden järjestämisessä. TE2024-uudistus laajentaa toteutuessaan entisestään myös Helsingin palveluvalikoimaa. Uudistus antaa Helsingille myös vapaammat kädet käyttää rahoitusta vaikuttavimmiksi näkemiinsä palveluihin, sillä TE-palvelujen rahoitusta ei enää korvamerkitä tiettyyn tarkoitukseen. Haasteena on varmistaa rahoituksen riittävä taso kotoutujien palveluihin jatkossakin.

Vuoden 2022 alusta aloittaneet hyvinvointialueet sekä työvoimapalvelujen siirto kunnille edellyttävät kotoutumisen edistämistä koskevan lainsäädännön uudistamista. Tätä kirjoitettaessa uuden lakiesityksen yksityiskohdat eivät kuitenkaan ole vielä selvillä. Koska sosiaali- ja terveyspalvelut säilyvät Helsingin kaupungilla ja koska työllisyyden kuntakokeilu on Helsingissä ollut jo käynnissä, muutokset koskevat Helsinkiä vähemmän kuin monia muita kuntia.

Väestön moninaisuus ja kaupungin kansainvälistyminen koskettavat läpileikkaavasti kaupungin toimialoja ja palveluja. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisen kysymykset kytkeytyvät kaupungin kaikkiin toimintoihin. Suomen suurimpana työnantajana Helsingin kaupunki tarjoaa myös työpaikkoja monille Suomeen muuttaneille.

Kansainvälisen kokemuksen perusteella valtavirtaistamisen lisäksi tarvitaan yhä kohdennettuja toimenpiteitä ja räätälöityjä palveluita Suomeen ja Helsinkiin asettautumisen sujuvoittamiseksi. On tärkeää panostaa esimerkiksi Suomeen muuttaneiden osaamisen tunnistamiseen, tunnustamiseen ja kehittämiseen sekä syrjinnän poistamiseen.

Etninen alueellinen eriytyminen on Helsingissä toistaiseksi ollut maltillista. Kehitystä on kuitenkin tärkeä seurata ja ryhtyä ajoissa segregatiota ehkäiseviin toimenpiteisiin. Monet Suomeen muuttaneiden perheet ovat pienituloisia ja asuvat ahtaasti. Osalla nuorista on vaikeuksia löytää paikkaansa yhteiskunnassa.

Panostaminen pitkäjänteisesti kotoutumisen edistämiseen ja muihin koulutusta, työllistymistä ja hyvinvointia edistäviin tukitoimiin on tärkeää ja hyödyllistä koko kaupungin kannalta. Näin onnistutaan parhaiten ehkäisemään syrjäytymistä ja edistämään väestöryhmien välistä vuorovaikutusta.

1 Läpileikkaavat teemat

Tässä ohjelmassa tarkastellaan lähemmin kolmea painopistealuetta, jotka ovat 1) työllisyys ja työvoima, 2) lapset, nuoret ja perheet sekä 3) asuinalueet ja yhteisöllisyys. Sitä ennen on hyvä kiinnittää katse eräisiin teemoihin, jotka liittyvät koko kaupungin ja sen kaikkien toimialojen toimintaan. Kansainvälinen muuttoliike muuttaa Helsinkiä kokonaisuudessaan, ja väestörakenteiden muutos on tarpeen ottaa läpileikkaavana ilmiönä huomioon aina kun se on tarpeen ja hyödyllistä.

Yksi valtavirtaistettavista toiminnoista on kaupungin sisäinen ja ulkoinen viestintä. Kaikki kaupungissamme asuvat eivät osaa hyvin suomea, ruotsia tai englantiakaan. Monikielisen viestinnän ja selkokielen käytön tarvetta on syytä kartoittaa ja ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin. Kaikkia ei myöskään saavuteta niitä kanavia pitkin, jotka ovat olleet perinteisesti käytössä. Viestinnästä vastaavan henkilökunnan osaamisen kehittämiseen liittyvät muuttoliikkeeseen ja moninaisuuteen kytkeytyvien tietojen ja taitojen vahvistaminen sekä hyvien käytäntöjen levittäminen.

Maahanmuuton ja kotoutumisen seurantaan tarvitaan luotettavaa ja ajantasaista tietoa. Tätä tietoa tuotetaan kaupungin kaupunkitietoyksikössä, mutta monilla toimialoilla on myös omia tärkeitä tietolähteitään. Kehitys on Helsingissä ollut nopeata, ja sitä on syytä seurata aktiivisesti samoin kuin pyrkiä ennakoimaan tulevaisuutta. Vahvan tietopohjan varassa voidaan kehittää palveluja oikein. Vaikuttavuuden arviointiin tarvitaan käyttökelpoisia mittareita. Monipuolisesti hankittua dataa käytetään ohjelmakauden aikana myös palveluiden tehokkaampaan kohdentamiseen niitä tarvitseville Suomeen muuttaneille.

Helsingin kaupungin lisäksi Helsingissä työtä kotoutumisen edistämiseksi ja yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi tekevät monet yritykset, yhteisöt ja yhdistykset. Nämä yksityisen ja kolmannen sektorin toimijat ovat tärkeitä kumppaneita. Niillä on paljon tietoa sekä näkemystä, ja ne toteuttavat ruohonjuuritasolla kaupungin tavoittelemia asioita. Helsinki osallistuu myös työ- ja elinkeinoministeriön kumppanuusohjelmaan, joka kokoaa kotoutumistoimijoita valtakunnallisesti. Kaikilla toimialoilla tulisi miettiä, miten kumppanien osaamista voitaisiin parhaiten hyödyntää.

Maahanmuutto on Suomessa poikkeuksellisen vahvasti keskittynyttä yhdelle kaupunkiseudulle. Helsingin osuus Suomen ulkomaalaistaustaisesta väestöstä on noin neljännes. Tästä syystä on tärkeää, että Helsingin ja muun pääkaupunkiseudun olosuhteet ja niistä syntyvät erityiset tarpeet huomioidaan kansallista kotouttamispolitiikkaa kehitettäessä. Helsingin kaupungilla tulee olla tarpeeksi liikkumavaraa ja valinnanvapautta omia toimenpiteitään järjestäessään. Toisaalta valtion osallistuminen riittävällä tasolla kotoutumisen edistämisen kustannusten korvaamiseen on perusteltua koko suomalaisen yhteiskunnankin näkökulmasta.

Suomi ja Helsinki voivat maahanmuutto- ja kotoutumisasiossa hyödyntää muissa maissa ja kaupungeissa saatuja tietoja ja kokemuksia. Siksi on tärkeää, että kaupunki osallistuu aihepiiriin liittyvään kansainväliseen yhteistyöhön esimerkiksi verkostojen ja hankkeiden muodossa. Näissä piireissä myös Helsingillä on paljon annettavaa muille vastaaville kaupungeille. Kullakin toimialalla kannattaa olla tietoinen muualla toteutetuista hyvistä käytännöistä ja pyrkiä soveltamaan niitä oman kaupunkimme kehittämiseen. Myös huonoista kokemuksista kannattaa ottaa oppia.

2 Työllisyys ja työvoima

Helsinki on Suomen monimuotoisin työmarkkina-alue. Täällä kohtaavat syntyperäisten suomalaisten kanssa monista eri maista tulleet ja eri syistä Suomeen muuttaneet työntekijät. Alueen yrityksillä ja muilla työnantajilla on hyvät edellytykset työllistää moninaistuvaa väestöä ja siten myös itse kasvaa. Suomeen muuttaneet ovat myös perustaneet suuren määrän yrityksiä.

Helsingin tavoitteena on nostaa työllistymisen todennäköisyyttä ja työllisyysastetta kaikin kaupungilla käytettävissä olevin keinoin. Tällä ohjelmakaudella otamme käyttöön uusia keinoja työllistämässä ja etsimme ratkaisuja erityisesti nuorten ja maahanmuuttajien työllisyyden nostamiseen. Koska pääkaupunkiseutu on yhteistä työssäkäyntialuetta, haemme yhteisiä ratkaisuja työllisyyden hoitoon yli kuntarajojen.

Työllisyyden ja työvoiman painopistealueen tavoitteet jakautuvat kolmeen osaan. Ensinnäkin, kunnille vuonna 2021 siirtynyt työllisyydenhoitotehtävä ajaa Helsinkiä tavoittelemaan Suomeen muuttaneiden nopeampaa ja kestävämpää työllistymistä. Tulevalla kotouttamisohjelmakaudella tähän tavoitteeseen päästään ohjaamalla Suomeen muuttaneita työttömiä tarpeen mukaan työelämäläheisiin työllisyyspalveluihin kuten työkokeiluihin ja palkkatuettuun työhön, sekä yhä enemmän myös suoraan avoimille työmarkkinoille.

Osaamisella on merkittävä rooli työllistymisessä. Suomeen muuttaneille tulee tarjota riittävästi kielikoulutusta, koulutusta digitaidoissa sekä työllistymistä edistävää työvoimakoulutusta. On tärkeää mahdollistaa myös ruotsinkielinen kotoutumisen väylä Helsingin kaupungin palveluissa. Kaikkien TE-palveluiden siirtyminen kaupungin järjestämisvastuulle tekee Helsingistä nykyistä merkittävämmän toimijan yrityskentän suuntaan. On siis realistista pyrkiä siihen, että työttömät Suomeen muuttaneet ja helsinkiläisten työnantajien osaajatarpeet kohtaisivat nykyistä paremmin.

Toisena työllisyyteen ja työvoimaan liittyvänä tavoitteena on se, että työikäiset työvoiman ulkopuolella olevat pystyvät kehittämään työelämävalmiuksiaan ja löytävät työllisyyspalveluiden piiriin nykyistä paremmin. On tärkeää, että kaikki saavat tarvitsemiaan palveluita, niin että työelämävalmiudet tulevaisuutta varten paranevat, vaikka työllistyminen ei olisikaan heti ajankohtaista. Tässä yhteydessä huomioidaan myös turvapaikanhakijat,

jotka ovat Helsingissä suuri potentiaalinen työntekijäryhmä, joka ei turvapaikanhakuprosessin aikana ole tällä hetkellä kotouttamispalveluiden ja TE-palveluiden piirissä. Turvapaikkaprosessi kestää usein useita vuosia ja prosessin aikana on mahdollisuus aloittaa työnteko 3 tai 6 kuukautta maahantulon jälkeen. Helsinki järjestää jatkossa suomen kielen opetusta ja tukea työllistymiseen myös turvapaikanhakijoille.

Helsinki ottaa tavoitteekseen Suomeen muuttaneiden naisten työllisyyden kasvattamisen ja panostaa heidän kielenopetukseensa, työnhaun tukeen ja verkostoitumisen mahdollisuuksiin. Erityisesti halutaan huomioida lapsiaan kotona hoitavat vanhemmat, minkä vuoksi yhteistyötä kehitetään ja uusia toimintamalleja luodaan yhdessä mm. neuvoloiden sekä leikkipuistojen ja järjestöjen lapsiperhetoiminnan kanssa. Kielenopiskeluun tulee olla riittävät mahdollisuudet myös työvoiman ulkopuolisilla ryhmillä. Kaupungin toimialojen ja työllisyyspalveluiden on tehtävä yhteistyötä palveluista viestimisessä ja palveluohjauksesta hyötyvien kohderyhmien määrittelyssä. Helsinki haluaa mahdollistaa ensimmäisten työkokemusten saamisen myös ulkomaalaistaustaisille nuorille, jotta siirtyminen koulutuspolulta työmarkkinoille olisi mahdollisimman sujuvaa.

Kolmas työllisyyteen liittyvä tavoite on nostaa ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden osuutta kaupungin henkilöstöstä Helsingin väestörakennetta paremmin vastaavaksi. Suomen suurimpana työnantajana Helsingin kaupunki kantaa vastuunsa ja on näyttämässä suuntaa kohti inklusiivisempaa työelämää. Helsinki tarjoaa paljon työkokeilu- ja palkkatukipaikkoja ja helpottaa näin työmarkkinoille pääsyä. Anonyymi rekrytointi on jo paikoin käytössä Helsingin kaupungilla, mutta tätä käytäntöä tulee mahdollisuuksien mukaan laajentaa.

Suomen tai ruotsin kielen osaamisen tasoon tulee rekrytoinneissa suhtautua pragmaattisesti, eikä vaatia hakijoilta erinomaista kielitaitoa vain vakiintuneen käytännön vuoksi. Kaupungin työntekijöiden on tulevaisuudessa myös nykyistä helpompaa opiskella suomea tai ruotsia oman työnsä ohessa. Tärkeä osa tavoitteeseen pääsyssä on myös työyhteisöjen moninaisuuden tunnustavalla kulttuurilla. Esihenkilöillä ja johtajilla tulee olla tarpeeksi tietoa ja riittävät välineet johtaa monimuotoista työyhteisöä.

3 Lapset, nuoret ja perheet

Kotouttamisen painopisteiden Lapset, nuoret ja perheet -osion tavoitteet jakautuvat myös kolmeen osaan. Helsinki panostaa suomen ja ruotsin kielen oppimiseen varhaiskasvatuksessa, jotta kaikilla lapsilla on kielelliset valmiudet aloittaa koulu sujuvasti. Tavoitteena on kielitietoisien pedagogiikan ja monikielisyyden hyödyntämisen avulla parantaa oppimistuloksia. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan palveluissa edistetään kaikkien vieraskielisten oppijoiden potentiaalin toteutumista. Helsingin tavoitteena on, että kaikilla helsinkiläisillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet kasvatukseen, koulutukseen ja työelämään.

Toisena tavoitteena on, että kaikilla oppimisyhteisön jäsenillä on tunne yhteisöön kuulumisesta ja osallisuudesta. Helsinki vahvistaa varhaiskasvatuksen, koulun ja vanhempien yhteistyötä, jotta vieraskieliset ja Suomeen muuttaneet vanhemmat pääsevät osalliseksi oppimisyhteisöön. Yhdessä järjestöjen kanssa luodaan toimintatappaa huoltajayhteistyölle. Tämän lisäksi varmistetaan monikielinen ohjaaja -mallin rakenteen toimivuus palveluissa. Monikieliset ohjaajat tarjoavat yksilöllistä ohjausta ja tukea oppijoille ja huoltajille sekä tukevat kodin ja koulun yhteistyötä. Lisäksi he kehittävät koulujen henkilökunnan kieli- ja kulttuuritietoisuutta.

Rasismia esiintyy varhaiskasvatuksesta alkaen läpi opinpolun. Kokemukset syrjinnästä ja rasismista vaikuttavat lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiin, hyvinvointiin sekä kiinnittymiseen päiväkotiin ja kouluun sekä oppilaitoksiin. Helsinki kouluttaa sote- ja opetushenkilöstöä sekä nuorisopalveluiden henkilöstöä tunnistamaan syrjintää ja rasismia sekä kohtaamaan erilaisia perheitä sensitiivisesti. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla otetaan käyttöön antirasistinen työote ja sitä vahvistetaan edelleen säännöllisillä koulutuksilla.

Helsingin kolmantena tavoitteena on, että jokaisella Suomeen muuttaneella tai täällä syntyneellä ulkomaalaistaustaisella lapsella ja nuorella on tunne kuulumisesta yhteisöön sekä mahdollisuus osallisuuteen. Lisäksi heidän perheensä saavat tukea vanhemmuuteen ja hyvinvointiinsa. Helsinki ehkäisee eriarvoistumista ja luo kaikille helsinkiläisille mahdollisuuksia aktiiviseen ja terveeseen elämään iästä ja taustasta riippumatta. Helsingin kaupunki hyväksyi tammikuussa 2021 Unicefin Lapsiystävällinen kunta -mallin, joka edistää etenkin heikoimmassa asemassa olevien lasten oikeuksien toteutumista. Tämä kunnille tarkoitettu työväline velvoittaa siihen Helsingin kaupunkia toteuttamaan aktiivisesti kansainvälisen lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteita ja tarjoamaan lapsille osallistumisen mahdollisuuksia monipuolisesti.

4 Asuinalueet ja yhteisöllisyys

Helsingin tavoitteena on olla kaupunki, jossa asuinalueet eivät eriydy ja jossa kaikkialla on mahdollista elää turvallista ja viihtyisää elämää. Eriytymisen vähentämisen näkökulmasta keskeisiä tekijöitä ovat asuntopoliitiikka sekä palveluiden laatu ja saavutettavuus. Asumisen ja maankäytön ohjelman mukaisesti alueellisessa hallinta- ja rahoitusmuotojakauksessa huomioidaan alueellinen tasapaino ja vältetään yksipuolisia asuinalueita. Vuosittaisessa asuntotuotannossa ja kaikissa kaupunginosissa pyritään varmistamaan monipuolinen asuntojen hallinta- ja rahoitusmuotojakauma, mikä osaltaan edistää naapurustojen sekoittunutta väestörakennetta.

Kohdennetusti eriytymistä torjutaan kaupunkiudistusalueilla Malminkartano-Kannelmäessä, Malmilla ja Mellunkylässä sekä Vuosaaressa. Näillä alueilla kehittämistä tehdään monialaisesti toimialojen rajat ylittäen niin, että toimenpiteissä huomioidaan asuntopoliitiikan ja kaavoituksen ohella myös esimerkiksi sosiaalityö, varhaiskasvatus ja vapaa-ajan palvelut. Lisäksi Helsingissä on käytössä myönteinen erityiskohtelu (PD) eli tarveperusteinen resursointi, jolla suunnataan palveluja niitä enemmän tarvitseville alueille.

Helsingin kaupungin kotouttamisohjelman Asuinalueet ja yhteisöllisyys -osion tavoitteet ja toimenpiteet painottuvat osallisuuden ja osallistumisen edistämiseen, hyvien väestösuhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen ja alueellisten palveluiden kehittämiseen.

Tavoitteena on, että kaikilla Helsingissä asuvilla on taustastaan riippumatta hyvät edellytykset osallistua ja vaikuttaa ja tuntea itsensä osallisiksi. Helsingin kaupungin osallisuus- ja vuorovaikutusmallin lähtökohtana on, että kaupunkilaisten ja yhteisöjen asiantuntemusta ja osaamista hyödynnetään kaupungin toiminnan ja palvelujen kehittämisessä sekä päätöksenteon valmistelussa.

Tätä työtä vahvistetaan vieraskielisten osalta ja raportointia kehitetään niin, että siihen lisätään vieraskielisten osallisuuden edistämisen toimenpiteet. Ulkomaalaistaustaisten edellytyksiä osallistua paikalliseen

päätöksentekoon vahvistetaan ja mallinnetaan. Esimerkiksi kirjastopalveluiden Demokratiakahvila-hankkeessa tavoitellaan sellaisia yhteiskunnallisista vaikutusmahdollisuuksista kiinnostuneita, joille vaikuttamisen keinot sekä julkisen keskustelun kanavat eivät vielä ole tuttuja.

Toisena tavoitteena on, että hyvät väestösuhteet toteutuvat kaikkialla kaupungissa ja että eri väestöryhmien välillä on vuorovaikutusta ja keskinäistä luottamusta. Henkilöstön osaamista kehitetään niin, että kaupungin työntekijät pystyvät työssään huomioimaan asukkaiden moninaisuuden ja siihen liittyvät haasteet ja mahdollisuudet. Tärkeää on myös tarvittaessa yhdessä kaupungin kumppaneiden kanssa tunnistaa, ennalta ehkäistä ja sovitella väestöryhmien välisiä ristiriitoja.

Kolmantena tavoitteena on palveluiden kehittäminen ja muotoilu niin, että niissä huomioidaan asuinalueiden väestörakenne. Monialaista ja monikielistä neuvontaa jalkautetaan asuinalueille, ja alueellisia kulttuuri- ja liikuntapalveluita kehitetään huomioiden asukkaiden ja yhteisöjen tarpeet.

Sosiaali- ja terveystoimialalla palveluiden saavutettavuutta asuinalueilla parannetaan mm. kehittämällä monipuolisia asiointitapoja ja huomioimalla vieraskielinen väestö, kun digitaalisia palveluita kehitetään. Ikääntyneille ulkomaalaistaustaisille henkilöille lisätään ennaltaehkäiseviä palveluita. Alueiden monitoimijaisia verkostoja vahvistetaan ja kehittämistyötä tehdään yhdessä asukkaiden kanssa käyttämällä mm. dialogisia menetelmiä, kokemusasiantuntijuutta ja yhteiskehittämistä.

Ohjelman yleinen seuranta

Helsingin kaupunki seuraa kotoutumisen edistymistä ja yhdenvertaisuuden toteutumista monin tavoin. Erillisissä taulukoissa on esitelty kotouttamisohjelman eri painopistealueiden kunkin toimenpiteen oma seurantamittari. Alla ovat puolestaan ne mittarit, joiden avulla kehitystä voidaan seurata ohjelman kokonaisuuden näkökulmasta. Jokaisen mittarin alla on ensin asianomainen vastuutaho kaupungin hallinnossa sekä seurantatiedon tuottaja tai tietolähde. Kunkin mittarin yhteydessä kohderyhmää jaotellaan tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi iän, sukupuolen, synnyinmaan ja äidinkielen mukaisesti.

Asumisen etninen eriytyminen

Seurannan vastuutaho: Kaupunginkanslian asuminen

Tietolähde: Kaupunginkanslian kaupunkitieto; Tilastokeskus

Ahtaasti asuvat asutokunnat

Seurannan vastuutaho: Kaupunginkanslian työvoima ja maahanmuutto

Tietolähde: Kaupunginkanslian kaupunkitieto; Tilastokeskus

Suurimpien ulkomaalaistaustaisten ryhmien työllisyys- ja työttömyysaste.

Seurannan vastuutaho: Kaupunginkanslian työvoima ja maahanmuutto

Tietolähde: Kaupunginkanslian kaupunkitieto; Tilastokeskus; työ- ja elinkeinoministeriö

Vieraskielisten osuus kaupungin henkilöstöstä

Seurannan vastuutaho: Kaupunginkanslian työvoima ja maahanmuutto

Tietolähde: Kaupunginkanslian henkilöstöosasto

Varhaiskasvatukseen osallistuminen

Seurannan vastuutaho: Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan varhaiskasvatus ja esiopetus

Tietolähde: Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, Kela

Perusasteen jälkeisten tutkintojen suorittaneet

Seurannan vastuutaho: Kaupunginkanslian kaupunkitieto

Tietolähde: Tilastokeskus

Koulutuksen ja työn ulkopuolella olevat nuoret

Seurannan vastuutaho: Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Tietolähde: Kaupunginkanslian kaupunkitieto; Tilastokeskus

Lasten ja nuorten osuus, joilla harrastus

Seurannan vastuutaho: Kaupunginkanslian kaupunkitieto

Tietolähde: Kouluterveyskysely, THL

Käsitteet

Ulkomaalaistaustainen - Henkilö, jonka molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi ovat syntyneet ulkomailla.

Maahanmuuttaja - Ulkomaalaistaustainen henkilö, joka on syntynyt ulkomailla.

Toinen sukupolvi - Ulkomaalaistaustaiset henkilöt, jotka ovat syntyneet Suomessa.

Vieraskielinen - Henkilö, jonka tilastoitu äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame.